

LIETUVISZKASIS

BAŁSAS.

METAS PIRMAS. Tas laikraštis yra turtu LIETUVOS MYLETOJU. REDYTOJAS JONAS SZLUPAS. NAUJAS JORKAS, 23 d. LIEPOS M. 1885 m. No 3.
„LIETUVISZKASIS BAŁSAS“ IŠEJNA NAUJAME JORKE KETWERGE KOZNA NEDELE. KASZTUOJA ANT METU 2 DORIELU, O AUROPOJE 2½ DOR. ATSKIRAS NUMERIS 8 CENTAJ.
UZ COLI APGARSINIMU ANT METU 10 DORIELU, O WIENA SYKI GARSINANT 20 CENTU UZ KOZNA EJLUKE. ADRESAS REDYSTES: JONAS SZLUPAS, 43 SPRING STREET, NEW YORK.
ENTERED AT THE POST OFFICE AT NEW YORK AS SECOND CLASS MATTER.

Kaip mokslininkai yra persekiojami.

Dywinas nesyki yra likimas mokslininku; wienoje gadynėje juos žmonės yra gatawi nuskandyti, atima ju turta ir gywybe, o kitose gadynėse wėl atkela izz kapo ju wardus ir jiems stato statuwas! Wisose žiamėse, wisose gadynėse mokslininkaj daug kentėjo ir kenczia, už ką? už tejsybe.

Imsiu szu syki istabu ir graudu pawejksla. Szimet 17 d wasario mėnesio Ryme tapė padėtas kertinis akmuo dėl pa minklo wieno kankintinio arba muczelninko walnybės, kurio wisas gywenimas buwo tajp sakant retėžis arba lenciu' gas padarytas izz persekiojimu, už tai kad jis akyse tamsu nu sawo gadynės rodėsi esan eretikas ir labai paojingas žmogus. Szendien berots ji wisi izzranda buwus tejsingu, wis ji wadina „pilozopiszku gabunu arba geniju Italijos“ ir stato jam paminkla ant tos pat wietos, kur jis 17 d. wasario 1600 mete tapė sudegintas „dėl didesnės garbės Diewuj ir krikščionizskaj bažnycei“? Ar gi taj n' yra istabu? Tuomi tarpu szwieselė paspindo in smagenis žmoniū ir moksliszka žinia tolaus nužengė. Mokslininkaj szendien jaugi neb' yra deginami, bet gywenimas ju yra apsunkinamas, kur tik kiek yra galima, ir juos uždaro, jeigu prigriebia, i troszkus kalėjimus. Prie anu „drasiuju tyrinėtoju ir szelpėju dwasės apszwietimu“ prigulėjo ir Džordano Bruno, apie kuri asz czia pasznekėsiu.

Yra taj lajmė žmonystės, kad nekumet nepristoko drasunu, kurie panczius paprocziu ir padawimu sutraukė ir skajtė sawo szwenziausiu pawadinimu ir didžiausia parejga, najkinti prietarus randamus tarp žmoniū. Pakol swietas turi sawo istorija, pawieni žmonės netik kitonizskaj mislyjo ne kad ju aplinkinej artyregej sangywentojej ir sawo asztria akimi pamatė daug dajgtu, kuriu kiti nej juste nenujuto — jie sawo pažinuras i tuos dajgtus ir apgarsino nesibijodami to kad jie už taj bus apjuokti, izzkejkti, persekioti, nukryžia. woti arba kur izzwyti. Mylėdami suwo artima jie ta muszyje ne triwojo. Jeigu tankej ir jie patys sukruszo užpuolus gaujoms prieszininku, mės tiktaj jiems turime pasidėkawoti už kozna žingsni i prieszaki.

Mylėdamas tejsybe ir žmones ans Džordano Bruno pakėlė drasej žiburi apszwietimo ir kelaudamas izz wienos žiamės i kita jis apsakinėjo moksla walnoš žmonybės.

Jis gimė aplink 1550 m. Nolos mēste netoli no Neapolo Italijoje; jo tėwas karejwis arba žalnierius atidawė ji i dominikonu klostzoriu, kur jis turėjo perejti mokslus. Bet Bruno perskajtias pamatinga ruszta musu garbaus lietuwiniko Koperniko rasztya apie jedėjima dangiszkuju gumulu, wejkej pamatė, kad pažinimas gantos arba prigimimo ir bažnyczios mokslas nesutinka wienas su kitu ir dėlto bėgo izz klostzoriaus. Jis nukelawias i Genėwa Szwicarijoje neatrado tam tikros wietos dėl darbu per taj, kad ten isizsaknyjusi buwo stacziatikystė ir neapkantumas, ir neilgaj gywenias mēstuose Lion ir Toulouse Prancuzijoje jis traukė in Paryziū, kur jis lajkė pilozopiszkus skajtymus, ir ten parėjo i gincza su mokslingajs tamsunajs. Dėlto Bruno matėsi esan prispirtas bėgti izz Paryžiaus ir jieszkoti prieglaudus Londone. Czia jis kelis lajmingus metus pergyweno wieszėdamas pas Prancuzijos pasiuntini, wardu Michel de Castelnau; nagi jis užsimetė pamatyti Wokietija ir per Paryziū, kur jis trumpaj sugajszo, kelawo i Marburga tiekdamos lajkyti skajtymus Uniwersitete. Bet redytojas tenajiszko uniwersiteto, apsipukawusysis mokslajs tamsunas, nēdraudė tam Bruno „isz geros priezasties“ lajkyti skajtymus. Už taj jis atsuko nugara Marburguj ir ējo i Wittenberga, kur tuomet buwo guodojama walnybė ir ten jis negajszinamas skelbė ewangėlija gantos. 8 d. kowo 1588 m. jis atsiswejkinda. mas sawo sznektoje tarp kitu dajgtu sakė; „Jau prasideda

waldžia izszminties, taj waldžej atejnantieji amžej statys bažnyczias ir nesz downanas, tos paczius izszminties, už kuria asz noringaj kencziū sawo skansmus, gėlas, izzwyjima izz tēwynės, nēs per gėla asz susiradau ramuma dwasios, o per izzwyjima izz tēwynės padauginau sawo žinias. Warguj man rodėsi esan trumpajis, nēs jie atneszė man linksmybes, skausmaj lengwajs, nēs su ju pagełba asz pasigėrėjau neiszpaskomu džiaugsmu. o izzwyjimas izz tēwynės — ilajdžiū, nēs per taj asz igijau placziausia tēwyne, wisa swieta“.

Bruno buwo atisakias no Rymo, o gincza pakėle priesz biblija, i kuria jis žiurejo akimis izszminties, per ka jis joje atrado daugybe apsirikimu ir tuos apsirikimus izzrodė. Taj Bruno buwo dėl sawo gadynės labaj labaj drasus ir narsus tyrinėtojas, kuriam tejsybe augszcziaus stowėjo už wiska ir kurs kentėjo už sawo moksla.

„Grudas taps želmėmis, izz želmens pasidarys warpos, paskuj duona, peno sultis, kraujas, gywuoliszkas sėmuo, gemałas, žmogus, lawonas, o paskuj wėl žiamė, akmuo ar koks kitas dajgtas ir tt. Tajgi czia atrandame kasžin ka toki, kas persimajno i tuos wisus dajgtus o wienok pasilieka wisuomet tuomi pacziū.

Tajp taj rodosi, kad nėko n' yra wisadiszko, amžino arba kas butu wertu wardo „pirmapradės“. Nēs wiena tik me dega, medega atitruakta, talpina sawyje wisus pawydałus ir didumus. Bet begali pawydałū, kokiuose medega apszieszkia, ji neima no ko kito ir kajp kad izz pawirszio, bet ji pati izz sawias padaro ir pagimdo izz sawo prieglobtės; kur mēs sakome, kad kas mirszta, ten yra perėjimas i nauja butybe, izszkirstymas to sanmagzio, kurs yra drauge perejimu i kita, nauja!“

N' yra ko ir dywtiesi, kad wisi tamsunaj anos gadynės pykinosi girdėdami toka szneкта Bruno; tie žmogpalajkej negali, mataj, tejsybės kęsti. Bruno wisur rado prieszininkus ir inirtusius nedraugus, taip kad jis skundėsi: „Weltuo asz jieszkojau skiautgali žiamės, kur butu galima walnaj izzpažinti taj, ka mus dwasė mokina, kur nebutu uždrausta jieszkoti tejsybės ir szwiesos, kur nebutu neapkenziami ir wajkomi tie, kurie nori neszi toki turta. Dabar yra nelygiant anoj saulėtoj dienoj, kuri lejdžia wisam kam dygti ir žaluoti ir szwiesas džiaugtiesi, kad ikryi szalta naktis nugultu ant swieto, ir ji wėl apdengtu sniegu ir ledu. Wargas medžiams norintiems atžalėles lejsti, ir wargas pumpurams norintiems sklejsti!“

Ana jo skunda mēs galime tuomi lengwiau suprasti, kad dar ir szendien nugulusi yra szalta naktis tuluose dwasizskuose ir walnybiszkuose darbuose.

Weltuo mėginias rasti prieglauda Pragoje, Halberstade ir Frankfurte ant upės Majno kranto, jis dawėsi perkalbėti, kad gryžtu atgal in Italija. Kasžin koks apgawikas bajorgalis nusirodydamas draugu ji nusiwoło i Wenecijos mēsta, ir ka tik jis ten nukelawo, tuojau buwo atiduotas i rankas kuningu, anos kraugėriszkos „szwentos inkwizicijos“ ir metus wėlaus jis tapė perkeltas i Ryma i kalėjima „szwentojo urėdo. Daugiaus ne kajp 7 metus jis sėdėjo kalėjime. Jis ten gawo sznekėti tik su sawo „sudytojejs“ ir kankintojejs, ir užuot ka jis butu pasidawias, jis dar susistiprino sawo prieszingume ir atszaukė sawo nekuriuos prisipažinimus padarytus silpnoje wafandoje dalykuose tikėjimo. 50 sykiu jis buwo statytas ant sopulingu izzklausinėjimu; paskutinis jo kankinimas tēsėsi per pilnas 40 adynu! „Kajp jus galite rejkalauti“, atsakė jis sawo sudytojams, spiriantiems, idant jis atstoth no sawo moksla, „kad kankinimas nusitēsiantis adynu adynas gawtu wirszu ant pilno gywenimo moksliszku tyrinėjimu?“ Ir su wyriszka dransa jis atkartoj sawo žodžius: „Asz nenoriu nejgi man yra wale atszaukti, o ir neturiu ko atszaukti“.

Tuomi jis prispaudė peczwiete ant prasudyjimo myrion Dienoj 9 wasario 1600 m. kuningija atidawė Džordano Bruckajpo „atkaklu eretika“ swietiszkam suduj, su wejdmajninga patarme, kad „ji korotu kiek galima ilajdžej, be pralieji mo kraujo“. Szis taj sudas ji prasudyjo ant myrio ugnyje, idant izszisaugoti no kraujo praliejimo: Izszdydus Bruno sawo sudytojams drėbė tuos žodžius: „Gal' jus su didesne bajme izzstarėte prasudyjima manias myrion negu asz ji priimu“

I asztuones dienas po to jis tapė korotas. 17 d. wasario Ryme liepsnojo malkynės ugnis, kuri sunajkino Džordano Bruno. Kada plaukaj drasaus mokslininko jau buwo apswila, priartino prie jo skelbėjas „tikėjimo mejlės“, kuningas, ir lajkdamas priesz jį kryžiū klausė to kankintinio moksla: „Ar tu sakysi dėl bažnyczios garbės: „asz asmi krikščionis“ — taj tawia grejtaj nusmaugs pirma ne kad tu sudegsi gywas; pažink malone! O Bruno suszuko: „Szalin no manias ejk tu welnie!“ Ir po nekurio czėso, kada jo sopulej tapė ne izzpasakomaj bajsus, jis dar dusawo sakydamas: „dėkite medžiū daugiaus! papuskite ugni!“ Po to jis kepdamas numirė, o tamsi žmonės giedoj, mēs tawia Diewe garbiname. Nužudymu Bruno žmonybej yra padaryta pikcziausia piktdarystė. „Prasudyti myrion dar n' yra izzrodyti kieno klajduma!“ sakė Bruno su izzgastinga pamekle priesz pat mirima.

Mēs su ludnybe atsikrejpjame no tos plēmės istorijoje žmonystės, kur po priedanga szwentos tiesos buwo galima ka norint persekioti, kankinti ir zudyti. Tokios gadynės jau berots yra pergywentos. O szendien? ir szendien mokslininkaj izztriwos wisus persekiojimus drasej dirbdami wien tik dėl naudos žmonystės.

J. K.

GROMATA IZZ PRUSU LIETUVOS.

Mejlingi brolej! Amerikos brołams lietuwiams tokias naujienas noriu praneszti, kad galėtu tirti, jog jie budami no wisokiū prispaudėju walni gali daryti dėl tēwynės daugiau gero ne kajp mēs po tuomi monarkiszku waldymu. Ar newertėtu Amerikos lietuwininkams kokia nors maža nedėldieniu mokslawiete isitajsyti; tokiu budu sustiprėtu musu gentė dwaseje ir dorybėje; todėl kad mēs moksla neturime, mēs wargstame daugiaus po swetimu jungu: su mokslu wiskas, o be jo turėtumėme amžinaj werginejs buti. Kad ir tajp sunkej mēs dabar turime dirbti ir tik duona bej wandėnimi majtytiesi, taj tegul musu wajkaj turėtu geriaus. Wajkaj dorybėje užauginti ir izzmokinti bus nuoszirdus sawo tėwams, o ne tokie girinej kajp dabar kad prie musu randasi. Tajp taj isitajsia mokslawiete, kningyne bažnyczia galėsite žmoniszskaj gywenti; jus turite ka tajsyti, o taj tajsykite tikraj; pas mus Lietuwoje yra wislab itajsyta, bet atbulaj. Rudeniop man ding galėsiu ir asz no sawo alelės jums ant pagelbos parejti mokslawiete itajsyti. — Niamuno Sargas' atsztraukus jo szauñiam redytojuj wargsta ir kasžin kajp ilgaj begyvens. Bet kad J. Mikszas insitajsys sawo spaustuwe, Niamuno Sargas izz naujo iszejs pilningesnis ir didesnis. Daug labu dienu brołams lietuwininkams!

Martynaitis.

KRYŽEIWISZKA WAIKU KELONE.

Jeruzalės mēstas kad pateko i rankas muxulmonu. krikšwezionys rengėsi kelissyk ta mēsta waduot no netikdu. Pirmoji didelė kelonė buwo atlikta 1096 m.; bet po to Jeruzal wėl atiteko saracėnams. Prancuzijoje tuomi tarpu prasidėj

tikėjimiszka taip wadinama Albigensiszka wajna; tos wiska najkinanczios wainos meta priesz Albigensus nepasilowė ir mėginimaj atgauti žiame szwenta, bet jie užėmė istorijoje jau antra wieta. Pirmasis tokiu mėginimu buwo ipatingiausiu ir graudingiausiu, taj buwo kryžėjwiszka waiku kelonė. Waikai wisuomet buwo ir yra palankus pasipamėtloti darbams suaugusiu žmoniū. Ka kuomet augusieji daro, tai ir waikai paima i sawo brajus ir loszas; skirtumas tik tame yra, kad ten, kur augusieji ka daro isz gobumo garbės ar pel no ar tikėjimiszko užsidėgimo, waikai persiima jieszkineis ir nežiuri i pelna. Gadynėje kada wisi žmonės sznekėjo apie kryžėjwiszkas kelones priesz muzelmonis ir kada daugumas buwo tas kelones atlikia, ta mislis waikams kryžėjwiu ir kitu isisunkė i szirdis. Ir waikelus apėmė noras aplankyti ka pa Iszganytojo ir ji atimti isz nugu netikėlu.

Toki swaitinga mislis pirmiausei apsiereiskė Prancuzioje. Piemenukas wardu Staponas 1212 m. pasigarsino kaimas Cloies, netoli no Vėndome, kad jis ęsas Diewo paszauktas dėl atwadawimo žiamės szwentos. Jis tarėsi, kad marė dėl jaunu kryžėjwiu iszdžiūsianti ir padarysianti uleyzia, kuriaja jie, kaip kitakart waikai Izraelo, sausomis kojomis nueisia iki wietos, kur kuomet Kristus waikszečiojo. Tokios dwasios perimtas giedodamas ir pamokslus sakydamas jis ęjo isz wietos i wieta. Kiti sakė, kad jis darans stebuktus. Jis rado daug pasekėju, ir isz wisu pnsiu pludo kruwos waiku, mergaicziu ir waikiu, su giedojimais ir maldomis, su kryžeis ir karunonomis; isz pradziuos tėwai ir kuningai baimingi mėgino nustabdyti, bet už tai jie tapė no žmoniū subausti, nės žmonės tikėjo, kad ta kelone sugatawojo pats Diewas, ir už tai nesa wale priesz ja prieszintiesi. Kad genty is karalus mėgino norums nenorums juos sulaiykty, tai nėko neprisidėjo; waikai werkdami ir ipykinti traukėsi szalin ir garbino sawo wadowa Stapona, kaip kad augusieji kitakart guodojo ana Petra ir Fulka. Užklausti, kur jie ketina eiti, jie atsakydowo: „pas Diewa anapus mares“. Gywentojei tu wietu, per kurias jie traukė, dawė jiems piningu ir walgymu. Ir pats popėzius Inocentas III buwo sugraudintas tuomi waiku darbu ir tarė: „Tie waikelei mus užgėdina; kuomet mės miegame, jie linksmus kelauja, kad atwaduoti szwenta žiame“. Daugybė suaugusiu prisidėjo prie ju, ir wissas burys, kurio prieszakyje waziawo i wežima isisėdias ir kryžiū laikydamas Staponas, bewaik i 30.000 galwu pasiekė Marseilles mēsta. Czia radosi gana pardawiku žmoniū, kurie prisodino 7 laiwus apgautu waiku: du isz tu laiwu nuskendo netoli no sašos Sardinijos Tarpžiaminėje marėje, o 5 nuwaziawo i Aprika, kur netaimingi waikai tapė muamedonims parduoti i wergyste, o su jeis drauge buk ir 400 kuningu, kurie lydėjo waikus.

Kaip dauguose kituose daigtuose, taip ir tame tikėjimiszkame apswaiguolyje no prancuzu wokieczyei neatsiliko. Waikelis wardu Mikola dar neturėjo nei 10 metu, kada tėwas norėdamas piningu pasipelnyti prikalbino waika prie tokio darbo. Jis waikszečiojo su kryžiūota papėde per kaimus ir surinko kaip kad Staponas i 20.000 waikiu ir mergycziu, bet ir daug pasileidėlu, ir su tais pasekėjais jis traukė per Alpu kalnus in Italija. Kelyje tukstanczei warguose prazuwo ar žmogžudziū tapė iszterioti arba wėl atgrisia gryžo atgal, bet dar ir tukstanczei pasiekė Genuos mēsta ir, kad juos isz czia iszwarė mēsto wyresnybe prisibijodama, kad tai nebutu koki wokiszka klasta tuometinėje wajnoje priesz popėziū, atkelawo i mēsta Brindisi, kur wyskupas su pagėiba popėziūs liepė waikams gryžti atgal. Ir atgal gryžtant daugybė numirė isz bado o kiti per apgawikus prastojo sawo garbe, ir mažas ju skaitlus nualsintas, iszbadėjas ir paleistuwingas sugryžo i gimtuwe. Daugybei waiku nuėjusiu i Ryma praszyti popėziūs, idant juos atwalnytu no prisiža dėjimo traukti i szwenta žiame, popėziūs atwalnyjimo ne dawė, o tik iszpildyma apžado prailgino iki suaugimui.

Ir tas nawatnas atsitikimas istorijoje duoda mums nau-dinga pamoksla. Jeigu mės suaugusieji rupinsimėsi apie sawo tėwyne, apie pagelbėjima sawias isz wargu ir apie sawo artima, ir waikai mažystėje persiims musu dwase ir musu jieszkineis ir troszkimais. Bet gailu, kad ir isz musu pacziu dar daugumas nesupranta reikalū draugijos ia tėwynės!

J. Szl.

NUKRITUSIOS ŽWAIGŽDES.

I.

„Nepasiekiamas kaip žwaigždė“ taip sako neretai dainei. Nepasiekiamas! Priesz ta žodi sziausziasi žmogaus darbszti dwasė. Isz tiesu mės pawydime sparnelu žwirblams; žwirblis norėdamas gali pasikelti no tos purwinos žiamės artynlink žwaigždziū, o mės turime kantrej rėplinėti ant dugno nepastowios marės, kuri turi apsiatusti musu žiamiszka žwaigžde. Musu žiamė, teisybe sakant turi dwi iwairias mares, wandenine ir orine mare. Seniausiose gadynėse wandinė marė apsiatusti laike wisa žiame, taip pat kaip kad szendien orinė marė, tas musu oras, turi ja apgulias. Bet wandeni kaskarts daugiaus sugėrė akmens; žiamės sklypai pasikėlė; pasidarė sašos, sausziamei. Wisur atsirado gywu-

nai. Szendien wisose marės gilumose randasi gywis. Wieni gywunai gywena tik pakraszečiuose ir prisikabina prie akmenu, kiti kelauja skersai ir iszilgui pawirszio marės nepasidrasindami nusileisti i dideles gilybes, ir naujausieji tyri-nėjimai marės gilumo parodė, kad gamta sutwėrė istabius gywunus, galinczius gywenti tik baisiame gilume, kur puiki saulės szwiesa nenusiunezia nei wieno spindulėlo ir kur ant ju slugo neiszpasakoma wandens swarba, kuri tuojaus nužudytu gywuoius marės pawirszio. Tie nawatni gilumos marės gywunai ateina i wirszu wisuomet nebegywi, jie nutrokszta taip pat kaip kad atsieina drasiems oro kelainnikams, kurie dryso nukelauti augszciaus tu oro sluoogniu ne kad mums yra galima iszlaikyti gywybe. Gilei ant maurino ir dumbolino dugno mares gywena taip wadinamos infuzorijos, kurios taip pat tingios gywena kaip kirminai musu žiamiszku wandenu. Joms gali buti prilygintas žmogus gywenantis ant dugno orinės marės, nės ir žmogū spaudžia orinis gaiwals su numanoma didelė swarba.

Taip, mums turi buti žwaigždės nepasiekiamos. Ir ka mums gelbėtu sparnai arelo, kuriam lekiasi i augsztybes augszciausios kalnu kaukaros yra tik pirmomis apsiestoji-mo wietomis; bet ir jis prisiartina prie žwaigždziū ir saulės tik per plauko platumą.

Bet jei mes netarime sparnu, tai musu žiaminė žwaigždė lekia su mumis drauge per wisata artynlink žwaigždziū. norėdami ta greita bėgi waizdingai, dainiu „sparnuotoje kaš boje“ pasaktyti, kaip sznekame apie „sparnus giesmės“ arba nors mažiaus dainiszkaie apie „sparnus garo“, dar nėkam ne parėjo i galwa sparnus swarumos prilyginti prie taip greito judumo; swaruma apsunkena juduma musu kuno, ji prie musu koju ir ranku prikausto szwinines retėzis, kurios mus padaro kalineis tamsiame dugne orinės marės. O wienok ta wisatine swaruma duoda sparnus žiamei ir ji weda ja drauge su saule ir wisomis planetomis tiesiame lėkime per wisata, su greitumu bewaik 4 mylu per sekunda! Su tokiu neiszpasakomu greitumu mės artinamėsi lėkdami per tuszczia erdme prie tužu žwaigždizsku gumužu, bet tos žwaigždės no musu taip pasilieka nenumanytinai toli, kad mės iszpažystame prisiartinima sparnais swarumos tik i szimta metu per labai mažai pažymu pasistumima ju prietikio wienas kitop, taip pat kaip mės waziuodami geležinklu kad matome prawaziuodami prietiki kalnu eilu

Taip, wisai nepasiekiamos yra žwaigždės! Kaip gi mės galėsime kuomet norint sužinoti, isz ko jos yra sužiestos. Berots wienas itaisas wardu spektroskopas mums jau duoda suprasti szwencziausia kalba wisatos; wienok galėtu pasikelti koks atkaklus abejutis, kurs netikėtu i tas antrankias žinias ir abejotu apie tikrybe iszgdulymo wisatiszskos kalbos garsais žmogaus balso, kaip kad daro musu spektroskopikai? Kaip gi mės kuomet galėsime ka norint patirti apie platybes dangaus ir apie tai, kas jas pripildo, taip pat tikrai kaip kad mės galime isztirti ta žiame, kuri guli apa-cioje musu koju ir kuria mės galime cziupinėti ir mėgintie kaip norėdami?

Bet sztaj staigu sužiba skaistus meteoras danguje prisė-tame žwaigždėmis ir greitai lekia per ora sziszėdamas ir pokszkėdamas kaip uždegtas parakas. Jo spindulingi krasztai, kuriu labai dariniszka szwiesa aptemdo musu akis sawo staigiu žybterėjimu ir apgauna musu prota, rodosi ęsa taip dideli ar dar didesni už mėnesi; no ju laksto kibirskztis in wisas szalis. Tas skritulys tartum lėkias staigu apsiestoja, ir po walandos plyszta i mažmena mažu wisaip dariniuotu sklypu. Iszgiristame baisu griausma ir prie musu koju yz-damas nupuola karsztas akmuo ir gilei ismenga i žiame.

Czia tai guli akmuo nukritis no dangaus Ar ir dabar mės galime sznekėti, kad žwaigždės n'yra pasiekiamos? Mės berots prie ju prilipti negalime, už tai jos ateina pas mus, idant nutildytu musu akywuma.

Nukritusi žwaigždė! O isz kur mės žinome, kad ans meteoras, no kurio nuskižo tas trenksmingas akmuo. buwo žwaigžde, dukterimi wisatos, kurios negimdė žiamė? Ar tas meteoras negalėtu buti kokiu oro nuotikiu kaip kad yra žaibas, taigi ar mės juomi neapsigauname? Meteoras taip greitai lėkė pro musu szali, kad jau tuojaus reikėjo mislyti, jog jis pirm suskeldėjimo buwo jau gana ilgą czėsa prilygi-nant labai arti žiamiszko pawirszio. Tikraja augsztybe daugybės meteoru isz teisybės daugur yra galima aprokuoti, la biauisei kada ji kas mato wienkart iwairiose wietose; taip tai buwo su anais dwiem meteorais, kurie nesenei — wienas 1 d. o kitas 14 d. wasario szimet — lėkė per Wiennos mēsta, ir pirmasis isz ju apžiebė raudona szwiesa wisa apielinke Wiennos. Ta meteora matė ir toli no Wiennos, kaip tai mēste Krokuwos, ir jis pučdamas padarė toki braszkaia ir spragėjima, kad kaimu gywentojei smarkei iszsigando tardami, jog jau dangus griuwa. Jeigu atsirastu du pastebėtojei, wie nas Wiennoje, o kitas Krokuwoje, kuriuodu pasaktytu, pro kokias žwaigždes ans ugnies skritulys pralėkė arba kur susprogo, tuomet yra galima jo tofuma no musu lengwei isz-rokuoti taip pat kaip matininkas kad gali iszskaityti atstuma bokszto no musu, nors jis pats ta bokszta matydamas yra no jo atskirtas kokia klutimi. Užduotė priguli prie pradinės geometrijos. Kadangi apie minėta ugnaskrituli dar ne yra apgarsintos žinios, tai asz priminsiu kita meteora, kurs

buwo matomas 3 d. birželo 1883 m. taipgi Wiennoje ir kurio kela prof. Nylis Brunnos mēste akywaui tyrė. Jis aprokawo, kad ugninis skritulys tapė matomas, kada jis kabėjo 22 geograpiszkas myles wirszumi musu galwu, o jau pragaiszdamas buwo tik 4 1/2 mylu atstu no musu. Prieg tam jis lėkė sawo szwiecziancziu keli wirszumi musu su neiszzmanoma greitybe, mažiausei 6 myles kožnoj sekundoje. Bet tokie greitumai ir tofumai yra paprasti tuose stobuklinguose nuotikiuose, ir jau tos skaitlinės mums parodo, kad tokie ugnies skrituolei negali buti žiamiszkais daigtais, bet turi paw-eiti isz dangiszkos erdmės, nės mės ant žiamės neturime tokio szaltinio pajiegu, kurs galėtu koki gumula iszlakinti in ora su paduotaja greitybe. Galas bus.

GROMATOS ISZ LIETUW-LATWIJOS.

I. Dabar pas mus Kyburiau walscziuje, Panewėzio pawietyje, Kauno rėdyboje yra oras puikus, o augmenai margi, kad „ir aki weria“, kaip sako dainius, Anykszečiu szilelo. Szie metai regimai bus turtingi ant duonos. Jaugi kurne-kur isztiko nelaimė per ledus; mano gimtuwėje wėtra in 30 asziu miszko iszlauzė. Galybė wėtros buwusi didelė, o tai atsitiko 9 d. birželo. Medžei kur laibesni wis yra nulau-žyti, o kur po penkias augo puszys, tai su szaknimis isz-griauta.... Beržai mažiaus ta smugi kentėjo; topelei pas mus szimtmecei 5 isz szaknies iszwersti. Stogus wėtra nuneszė, daržine sugrowė. Kyburiau walscziuje wien rugiu isz-muszo ledai ant 49 tukstancziu rublu blėdies. Ledlytis žmo-nėms wisus gywenimus suardė, nėra kur nebagams nei gal-wos priglausti. Labai labai daug supustyjimo yra audra padariusi. 23. VI. 85. Aglė.

II. Liepojus, 29 birželo. Nesenei buwau nukelawias ant aplanku i Gruzdziau parapija. Ten radau isz Tilžės no draugystės „Byrutės“ parsiusztus rasztus dėl rinkimo piningu reikažuose draugystės, pasiėmiau ir asz wiena tokia laksztele. Zmonelei nors isz lengwo, bet prisiraszinėjo: wieni moka 50 kapeiku, kiti 20; žodžiu sakant, kožnas moka pagal sawo iszgale. Nebuwau patyrius dar tokio sunkumo kaip prie rinklawos piningu; kožnam reiki ipaczei isaktyti, ant ko ir dėlko renkame ir tt. Isz mylistos Diewo jau ir man sekasi platinu lietuwiszka kalba; jau eina antri metai kaip pasiwe-dė labai dailei iwesti ant Liepojinio gelkžinkelo iki Koszedaru tarp palydowu arba konduktoriu lietuwiszka kalba. Pirm 2 metu tie patys, kurie dabar kalba lietuwiszkei, sakėsi ne moka lietuwiszkos kalbos, o dabar jau tarp sawias nenori kitoniszkaie kalbėtiesi kaip lietuwiszkaie. Man rodosi, kad tai atsitiko isz tos priezasties, kad pamatė ne pas wiena „Auszra“, ana daug patraukia ant gryžimo atgal prie lietu-wystės. Ir mano draugai wisi norei skaito „Auszra“, bet dar mės norime gauti ir isz Amerikos lietuwiszka laikraszti. Norėja buwome parsipraszyti „Unija“, bet pas mus atėjo žinia, kad Unija nuėjo tarnauti lenkams ir, naujalenkiamas, už tai mės jos ir matyti nebenorime. Jei lietuwininkai insitaisys tikrai lietuwiszka gazieta, tai praszau ja ir mums tuojaus atsiusti; man rodosi, kad tuomet Lietuwos draugija eis geresniu keltu ne kaip patuolaik. Tegul Diewas laimina jusu dar-bus! Kp.

GROMATOS ISZ AMERIKOS.

Fort Keogh, 7 d. l. Mielas broli rėdytojau „Liet. Balso“ Szirdingaj dekaj už rasztu, kurs labai mania sutieszyjo ir sudrutino per tai, kad brolei lietuwininkaj tures del sawias gražu dajgta, apszwietima proto ir apgarsinima wisokiu ži-niu, kuriu mes rejkalaujame jau no keliu metu. Tajgi brolej brolej lietuwininkaj mes turimė rupintiesi, kad naujalenkej ir lenkaj nesijuoktu isz musu. Trejus metas atgal asz pats buwau Szenandoryje, už taj ir žinau, kad taj yra bjaurus dajgtas užsideti su lenkajs; jie su žmogumi rodosi gražej szneka, bet welnia mislyja ir daro; daug lietuwiszku pinin-gu jau suszelpė lenkaj. Tajgi darykiame, kad jie niekumet daugiau prie musu nebeprilystu. Rupinkimesi dauginti bu-reli myletoju Lietuwos, o lajkrasztis mums daug naudos at-nesz apszwiesdamas musu prota ir paauksztindamas tewyne, su kuria galėsime susiwienuoti. Kapp musu senelej, tewelej, wisados lietuwiu asz busiu; kad ir ikita stona paklasiu, ne atsižadėsiu brolelu nej proseniu, tewelu. Garbė buk Diewu per amzius tewuj ir mus' Lietuwaj motinelej! Ant. Balsys.

Cincinnati Ohio, 11 liepo. Pas mus atwaziawo isz Pe-terburgo wienas lietuwiszkas dajnuu, kurs moka sznekėti 6 kalbas. Tas vyras tur ajszkaia ir labaj maloninga iszkalba: jej kas su juomi szneka, taj tuojaus kajpo su ugnies liepasa apima kožno žmogaus szirdi, Ne labaj senej jis nurasze i Lie-tuwa wienam kuningajkszeziuj gromata su tokia dwase ir karsztybe sakydamas, kad kuningajksztis platinu gražiausia Lietuwos kalba. Ir tuojaus i5 nedeles apturejo labaj mažonu atsakyma. o atsakymas yra toks: „Mano brangiausias daj-niau ir rasztininke! Asz rupinuosi isz wisos mano duszios ir prikaltu kožnam mokintam Lietuwos wyrui, idant pla-tintu kaip galedami ta musu garbinga Lietuwos kalba, nor-lapta ir tylomis“. Tie žodžej Lietuwos kuningajkszezi-

degte uždege musu dajniu, idant nepailsti platinant ta darba szwenta. — Matome, brolej, jog lietuwestes wezimeli stumia i prieszaki jauni ir seni, didi ir maži. Geda butu, jej mes trauktumemesi no jo!

W. Dubickas.

Baltimore M. D. 12. VI. 85. Mielas redytojau! Apturejas no tawias, Lietuwiszka Balsa' labaj nusidziaugiau, be wejki ir koznas ko neeme werkti isz džiaugsmo, už taj tuoju ir siuncziu 2 dor. ir tolau gelbesiu asz ir kiti kajp galedami, kad neisznyktu tas musu rasztelis. Tik tiek beda yra, kad kalbinant i draugyste lietuwiszka sunku yra tokius patraukti, kurie kajp apie kito warda ir apie sawo mažaj rupinasi, tajp iszrodo lyg ir butu prigeria kwapo tu kukalu naujalenkiniu, kurie tik terszia sawo brolus anoj gaziotoje, kuria iszlejdžia kas nedela pirma czeso ir tuomi nusiduoda esa didelpranaszaj ir atejnanczius dajgtus žinan. Bet ne czia tam tik ra wieta apie taj rasztyti, o czia noriu apie tejsybe paszneket kuria p. Twarowskis apmelawo sakydamas, kad Jonas Szlupas mus skiria no, brolu' paloku; tegul gi Twarowskis parodo, ar lietuwininkaj patys norejo tos wienybes, kada 1386 m. Jagela pamegias Jadwyga, lenku karalajte, pristojjo prie lenku priimdamos wiera kriksczcioniszka, kada buwo apkrikscztytas arkiwyszkupo Gniezno Bodzanto ir prieme warda Wladislawo, o apkarunuotas Jagela karalumi lenku juos walde iki 1434 m.; neapsigawo jo ranka ir jo pusbrolo Wytauto pakelta priesz kryzejwiu, lenku neprietelus, kurie juos eme najkinti wisaj, ir musu lietuwej brolej gulde galwas ir liejo krauja, pakol kryzejwius neiszmusze isz pat pamato, kad jau daugiau kryzokaj niekados negalejo pasikelti. Tajp guldydami galwa uz lenkus o bet nenorejo kitos wyresnybes tik lajke sawo lietuwiszkaja waldzia ir walnybe. Kada per daug metu palokaj wis norejo ir troszko patraukti lietuwiuis ir sawo draugyste, lietuwininkaj nenorejo pasiduoti, pakol Zygmantas Augustas, karalus lenku, padare Unija 1569 m. arba suwienyjima szlektos ir ponu, nes pagal priezodi kad tiktaj pagausime wiszta, o wisztukaj ir patys snejs, tajp ir stojosi: pradejo ponaj labiau lenkiszaj kalbeti, tas lietuwiuj brolej galejo kajli aketi. Maskolus stacziatikis mums wergystes junga nuemias negeresniu pasirodo už ienkus, ir persekioja musu tauta. Ale ar mes ir czionaj turime pasiduoti po kitu waldzia, argi jau mes wis noresime buti newalninkajs tu musu kraugeriu, kurie netiktaj ka ryksztemis plakdami o drauge ir ant turto nuszkriausdami spaude syla isz musu lietuwiu, dabar ir czia jau nori, kad mes pagalwes moketumem del ju szlowes. Bet ne brolej! jau tegul seni yra perwejkiti baj me lenku, tajgi norint mes, kurie nebuwome labaj lenku nagoose, neparduokim sawo skuros budami toj walnoj Amerikos žiameje ir darykiamie wienybe wisi podraugej; nors per pora metu kad ir ne wienam mieste budami wis galime pri-guleti in wiena draugyste; o jej per pora metu nieko gero ne matysime isz sawo draugystes, tada galesime pasakyti, kad mes nieko negalime; bet kad tajp prisieju sakyti, tam netikiu, delko o delto kad nors lenku ir daugiaus yra Amerikoje bet tik nera szimta sykiu tiek kiek mus lietuwininku, o jau jie turi 57 bažnyczias, ir czia tu wietu padedu wardus: Anderson, Arcadia, Biltimore, Bandera, Bay City, Ham, Brooklyn, Buffalo, Calumet, Chicago, Cincinnati, Cleveland, Clower, Bottom, Columbus, Conway, Czestochowo, Delano, Detroit, Dodge, Dubois, Dunkirk, Exceclior, Kewaunee, Krakow, La Salle, Manitowock, Martin, Milwaukee, Mount Carmel, Myersville, New Waverly, New York, Nowy Poznań, Northeim, Otis, Parisville, Panna Maria, Plantersville, Polonia, Princeton, Radom, Reading, Shamokin, Silver Lake, South Bend, St. Cloud, St. Paul, Stewins Point, Sw. Jadwiga, Toledo, Two Rivers, Winnona, Shenandoah. O mes brolej tiek esame ir dar nej wienos lietuwiszkos bažnyczios neturime, argi ne yra mums geda? Stengkimiesi twirtaj o wis padarysime su pagalba Diewo; argi mes brolej tajp butumeme užszala apie sawo lietuweste, tikrinima sawo kalbos ir drutinima tautos musu lietuwiszkos, kuria negana kad swetingenczej ale jau mes patys miname kojomis; werkia i mus žiuredami Lietuwos kalnelej, kuriuos musu senej prosenej apkasinejo jieszkodami sau majsto o gindami tewyne Lietuwa. W. Senkus.

Szenandoris 12 liepos. Mielas redytojau! Tejkejsi in-talpinti tuos musu kelis žodžius strajpsniuose Lietuwiszkojo Balso kajpo dawada begediszkos mełagystes redytojaus ranczines Unijos M. Twaraucko, kuris prasidrasino ne tik ka szelmiszka mełagystes lejsi i swieta, bet dar tame durnyt wisus tikrus lietuwininkus, kurie pažinia nedorybe lenkininku o atstumia juos i szali isitajse sau tikra lietuwiszkos dwasios gazieta, kuri netik wisus myletojus tewynes Lietuwos trumpame czese surinks i kuopa ir suwes i wienybe, bet dar galime tiketis, kad ir dauguma naujalenkiniu atwes i tiesu kela, kurie neyra dar tajp wisiszka atszala ir atsitolinia nog mylimosios tewynes. Twarauckas raszo sawo susiwalkioju-sioje Unijoje, kad no No 15 jo atžagarajnes gazetios priside-

da nauju abonentu ir siunczia jam pagyrimus. Pažiurek lietuwininke tos tejsybes! Tuojuo po apturejimo No 15 mes 9 lietuwininkaj isz Szenandorio, skajtytoje Unijos ir wisi mo ketojej, nusiunteme M. Twarauckuj raszteli pawyzdyje pro-testo prieszajs atstatymuj J. Szlupo, buwusio redytojo Uni-jos, mejlingaj mełsdami italpinti i sawo persimajniusia Uni-ja ir tikejomesi, kad taj tures padaryti, jeju 6 naujalenkiniu sutepta raszta istate; bet Twarauckas užstodamas už kelis naujalenkiaus užslepe musu raszteli, ir bjaurej meluodamas gyresi, kad jo alpstaneczioji Unija wisiems lietuwininkams no 15 No geriaus patinka ne kajp buwo Szlupo redoma iki tam czesuj. Zinome ir numanome, kad Twaraucko redyti numerej patinka kajp kam geriaus, bet ne tikram lietuwinikuj, kuris myli už wis tewyne Lietuwa. Naujalenkiamis pa-tinka gandadusziskas rasztas ir naujalenkiaus degina kajp szwentas wanduo pikta dwasie tikroj dwasioj iszduota lietu-wiszka gazieta. Girdejome wiena naujalenkia, atžagarajni lietuwininka ir akla pusmozuri, kromininka ant Centre str- po-na Radzewicz, kuris isz tejsybes gali buti trumpažiuris, jeju ir apie sawia lajkydamas, 'business' neistengia apsižiureti, o kuris labaj pejke ir bjaurojo lietuwiszkaj Balsa akysse, tikru lietuwininku sawo penetoju. Ne yra dywaj, kad neap-szwiestas žmogus nesupranta sawo rejkalu, o pajautimaj lenkiszki isznajkina žmoniszka lietuwiszka dwasie ir mejle Lietuwos, o priduoda neapkanta to, kas tik yra lietuwiszku-mo. Unija Twaraucko yra Szenandoryje paniekinta ir ne wisu tikruju lietuwininku suminta kojomis ir ant tolau nej wienas nelajkys ir neszkajtys jos, nes ardo wienybe lietuwiniku ir durnina wisus tikruosius lietuwininkus. Twarauckas sako, kad, apkrete ji Szlupas utelemis. Brołau, uteles gali grejtaj kad ir su dantimis nukoroti, nes taj yra mažas gywu-lelis ir silpnas ir nebus tau tajp bledingu kajp tawo paties puikiejej žodžej durnyjantieji ir niekinantieji wisus tikrus lietuwininkus. Tikek Twaraucke, kad Szenandorio lietuwi-ninkus tawo abonentus iszwoks, 'Lietuwiszkas Balsa' pa-likdamas tau tik pora naujalenkiniu, kuriuos galesi jungt kad ir i žagre ir waldze arti be botago. Mes tikimesi, kad Unija naujalenkiau neužiłgo mirs, kuri tajp szlubnaj kłajodama wajszcziwoja, o naujalenkij pasilikia be wadowo pagryžsz priė musu, kuriuos mes mejle priimsime kajpo naszłajeczis Gal buti kad ir koks tikras lietuwininkas pristos drauge su Twaraucku ant darbo sulenkinimo lietuwininku, bet retaj ir labaj mažaj tokiu gal atsirasti, nes taj tik per neapsižiureji, ma ir pajkybe butu jam ilejsi monaj naujalenkiszki. Szios gadynės žmones kajp tik iszejo isz kudikystes, jau turi tiek proto, kad gali atskirt gera no blogo, ir ajszkej mato ir pa-žysta, kas ardo wienybe ir sutikima lietuwiszka, ar Szlupa ar Twarauckas. Mums rodosi, kad Twarauckas su sawo kelejs sebrajs nej jokiu budu neistengs taj iszaradyti per metus ka Szlupas wiena nedele gali subudawoti. Lietuwiszkojo Balso daugiaus turi wertybes ir swarbumo wienas numeris kajp Twaraucko utelines, nusistelbusios Unijos wisi meti-nej numerej. Jeju M. Twarauckas nenores apstoti purwaj drabstins i musu redytoja Jona Szlupa ir tajp kareziamszkaj durninias wisus lietuwininkus, kurie jieszko apszvietmo, wienybes ir mejles broliszkos, tegul neužmirszta, kad jo pusgywe Unija replos atgal i N. Jorka no puses abonentu Szenandoriszkui, kurie neturi tiek kantrybes laukti iszsbaj-giant metams, ant kiek yra užmoketi piningaj. Twaraucke, tajsykis ant pasitikimo jos! — Twarauckas klausia, kas yra iszdawejas 'Balso'. Argi tas žmogelis yra aklas, jeju nema-to ajszkej paraszta, kur yra ant pirmojo ir paskutiniojo lankszto Lietuwiszkojo Balso iszdawejaj jojo, ar tur but redy-tojas puslenkes Unijos nemoka suselibizuot grynaj lietuwisz-ko raszto. Imk žmogeli akulorius, o užmowias ant nosies gal mokesi geriau pajieszkoti iszdawejju musu lajkraszczio. Ne musu yra rejkalus apie kitokius dalykus su Twaraucku rakuotiesi, tegul gi musu redytojas jam ajszkiau aprejksz, ka jis turi daryti, idant jo Unija nenuskambetu i dugna ant amžiu; tiktaj mes duodame pažinti wisiems brołams lietuwi-ninkams, kajp Twarauckas bajsej meluodamas nori mus pri-traukti prie naujalenkiniu migio; bet jis klysta, wargej kiek sumedžios sawo durniszkajs eodžejs, jeju melsti graudžej nemoka. Ziurekit czia, kajp jo lajkrasztiis tikrimies Lietuwos myletojams tinka. Asz Juozas Aleksajtis isakau M. Twarauckuj, kad nepasidrasintu siusti mau daugiaus sawo naujalenkiszkos nuodos, nes nenoriu jos regeti ant wisados. J. Nau-junas atsake jau pirmiau. Prisidekite brolej lietuwininkaj prie musu drauges, prie tojo ajszkaus Lietuwiszkojo Balso, o umam czese iszwysime daug gausingu wajsiu. Ejkite wisi isz wien su mumis!

- M. W. Junczajtis.
- J. Aleksajtis.
- J. Naujunas.
- J. Pretcewyezija.

WYTAUTAS LIETUWOS DIDYSIS KUNINGAIKSZTIS.
Raszto P. A. Trupinelis [Petras Arminas]
(Tasa.)
II.

Wytautas pasiliko Wilniuj; bet kad patyrias apie tawo ludnaja pabajga pradėjo iszmetinėti ir keikti, perpykias Ja-

gėla liepė ir ji nugabenti i Kriewius, kur ji kankino kalėjime. Dowanai pats mistras, kuningaikszecei ir bajorai troszko permaldauti Jagėla: jisai buwo nenumaldomas ir taisė pusbrołui tawo likima. Wytauto pati Anė pasiskubino ji at-lankyti kalėjime ir tikėjosi pati iszwalnyti, priwersdama per sitaisyti i drabužius sawo tarnaitės, kuri su ja waikszcziowa lankyti nelaimingaji werga. — Wytautas persiwilkiags iszėjo paskui kuningaiksztėnės isz turmo, kuriame tapė lai-kytas, prigaudamas sargus, o paskui atstokame ir nėko nelankomame pilies kampe nusileido no sienos ir iszbėgo. Jis nuėjo i Mazowija pas kuningaikszi Jonusza, sawo laigona, wyra sesers Danutės; bet czionai negalėjo buti, nės ilgus jo buwis butu užtraukias Jagėlos persekinėjima. Wytautas at-siminė Jagėlos pamokinimo ir welyjos isz jo naudoti. Nuke-lawo jis pas Didyji zokano mistrą Kunroda Celnery Rozen-szteina, kurs nesenei dar buwo gawias ta wyresnybe [1382 m.]. Tasai priėmė ji kuo geriausei, iszmetinėjo jam, kaip raszo Wapowskis, dėlko jis geresniamie buwyje nemaldawo pas ji pagalbos, apweizdėjo ji wisu kuomi reikalingu, pawe-dė i jo waldzia stipru buri kareiwu ir iszleido i žiamaicziu kuningaiksztyste. Zinoma polytika wokiecziu; jie džiaugėsi isz kiekwieno nesutikimo Lietuwoje, nės sumiszimai ir bar-nei skirtiniu kuningaikszeziu silpnino Lietuwa ir neleisdawo joje insidrutinti wienwaldyste. Pritardami szitoms nami-nėms karėms, jie plėszė, naikino szali, mažino jos kunisz-kaji ir dwasiszkaji pajėgima ir tokiu budu galėjo greicziaus iszpildyti sawo mēri: nuwarginti Lietuwa. Geriausiuoju isz-rodymu polytikos wokiecziu yra szis atsitikimas: tame laike kad jie paėmė i sawo prižiurejima Wytauta, su Jagėla buwo slaptomis padarytas derėjimas, pagal kuri jis apsiėmė kryžo-kams žiamaicziu kuningaiksztyste iki Dubysos upės ir pri-žudėjo per keturis metus priimti kataliku tikėjima, prisiek-damas nėko nedaryti, nei kariauti be žinios, rodosi ir pri-tarimo wokiecziu. Nežiurint ant to Wytautas pasirodė su kry-žokais 1383 m. žiamaicziuose. Czionai meilė nelaimingojo Keistuczio ir jo giminės sutraukė i trumpa czėsa po jo žen-klais daugybe szarwuotu kareiwu netiktai isz žiamaicziu, bet ir isz augsztoecziu. Naminis karas iszsiplatino. Wytautas užėmė Trakus ir wieszpatawo juose per 6 nedeles. Isz ten iszwytas wėl atsitolino i žiamaiczius, bet nepalowė baidyti Jagėla. Kryžokai naudodami Wytauto padėjima priwertė ji priimti kriksczta; tai atsitiko 21 d. spalū m. 1383 m. Wytau-tas gawo Wygandō warda. Jis kaipo pergaletojas žengė tolyn ir tolyn. Tuomi tarpu Jagėla, matydamas, kad jam sunku iweikti Wytauta, wėl puolėsi prie szio didszirdystės ir wėl neapsiriko. Brolei susitaikė ir Wytautas kakinosi daliniu pas-kirtu jam Jagėlos, minėtina jį gawo: Gradna, Brėsta, Drogezina, Melnyka, Belska, Suraziu, Kremena ir tulus kitus mēstelus Bugo apiegardėje. Neweizdint ant jo didszirdystės, sunku wienok itikėti: kad Wytautas turėdamas galėjima igyti sosta Didžiojo kuningaikszezio ir atkersztyti už tawo nužudyma tikrai kakinosi mažu daliniu; dėl to gi teisingiausiu bus ta žinia, kad Jagėla mislydamas apie lenku sosta, iszprasze Wytauta priimti ta dalini tik ant trumpo laiko, bijodamas nusiziaminimo lenku akysse, prižadedamas jam paskui Lietuwos waldono sosta ar nors wisa Keistuczio kalini. Kaip ten buwo, bet brolei gyweno sandoroje. Di-džioji kuningaiksztėnė Julijonė, Jagėlos motyna, wartojo wisa sawo ikwėpima ant Wytauto, kad jis priimtu Gudu ti-kėjima; szitime praszyme galejo buti ir ta mislis, idant atry-traukti butinai Wytauta nog susineszimo ir sandoros su kry-žokais; jis ant to noringai sutiko, nės budamas graikiszkojo tikėjimo galejo igyti meile sawo pawaldziu skirtinai masko-lu; jis persikrikscztyjo ir priėmė Aleksandro warda. Jagė-la tada priplikė prie jo dalies mylimaji Łucko mēsteli.

Neprider kaltinti Wytauta už netwirtuma; reikia atmin-ti, kad ji užaugino motyna weidalytės. Jis neigijo su moty-nos pienu sėkla tikros kriksczcionystės, kaczejo ir newisai susigiminiawo su stabmeldyste. Wisame jo gywenime yra matomas wienas meris: dėl naudos ir garbės sawo tewiszkės wiska atiduoti. Pas kryžokus jis priėmė katalikiszka tikėjima norėdamas jiems intikti, kad arcziaus su jeis susieiti ir priwerstijuos kariauti dėl jo naudos; dabar wėl priima mas-kolu tikėjima norėdamas priwiloti prie sawias ir užsipelnyti sawo padonu gudu meile. Galausei wažiuoja kartu su Jagė-la i Krokuwa ir tenai sekdamas broli ir turėdamas lukesti, kad greit gaus jo pažadus, sykiu su juomi wėl priima katalikyste su tomi pacziu Aleksandro wardu.

Per wisa laika buwimo Lenkuose ir po sugryžimo Jagė-loa i Lietuwa Wytautas wisados buwo su juomi ir rodėsi, kad nėkas nesuardys ju sutikimo. Bet 1387 m. Jagėla iszwa-ziudomas i Lenkus po iwedimo katalikystės Lietuwoje pa-skyrė ant sawo wietas Didžioju kuningaikszeziu tikraj bro-li—Skirgaila. Nuszkriaustas taip Wytautas didelai nuludo, bet stiprinosi, laukė, turėjo lukesti. Gywendamas sawo my-limamjame Łucke priėmė puikei sunu Dimitro, Didžiojo ku-ningaikszezio Maskwos, ir sūžadėjo su sawo dukterimi Ana-stazija Zopija. Apmaudingas Skirgaila naudodamas isz bu-wio praneszė karalui, kad Wytautas daro paslėptus derėjim-us su Gudija. Per szita neitikėjima kilo tarp jo ir Skirgai-los nesutikimas, kursai paskiaus pawirto i neapykanta, ipacz kad Wytautas buwo paszauktas i Lublina ir czion pri-werstas prisiekti ant tikrybės Skirgailai kaipo karalaus wie-

tininkui. Prisiegos žodžiai taip buvo sutaukinti, jog aiskieji rodė, kad Wytauta kaltino už priesizingyste. Jam netikėjo jo bijojo. Bet jis su druta szirdžia iszpildė priesiega ir nu siuntė i Lenkus sawo mylimajį bajora Kurcziu iszsitesinti ir parodyti Jagėlai sawo nekaltybe; karalus liepė pasiuntini apkalti i žabangus ir imesti i kalėjima ir baisiomis kankynėmis iszgauti pripažinima apie derėjima Wytauto su Maskwa. Nelaimingas Kurczius numirė tamsinyčioje. Mažai to. Skirgaila apstatė Wytauta sawo žwalgais, kurie jam praneszdawo apie wisus jo weikašus. Pagalaus nusiuntė Wytauta in Kreiwius su paslėpta sargybe. Atkaklybė apėmė didžiaja Wytauto szirdi. Jisai jau dabar aiskieji matė, kad jam nuna nēr ko nusitikėti ant Jagėlos, kad, wietoje sosto Didžiojo kuningaiksčio jo laukia tėwo Keistucziu likimas. Wytautas welyjosi geriaus numirti karyje, ne kaip baigties kas dien sunkiojė lūkestyje, žiurėdamas ant pražuwimo sawo mislu ir sunkaus apsiėjimo su juomi. Jo mylimuosius žiamaczius wargino kryžokai, dėlto kad Wytautas budamas pas juos buwo priwerstas patwirtinti suderme Jagėlos, pagal kuria zsių buwo atidawias jiems szita kuningaiksztyste. Lietuwa dejawo po waldžia Skirgailos. Sztai dėl ko Wytautas ryžosi numesti nog sawias dwiguba junga: — Jagėlos, i kurio linkėjima jam jau sunku buwo tikėti, ir Skirgailos, katro apsiėjimas su juomi buwo neteisingas ir pažeidingas. Iszmeldias saw pawelyjima atłankyti Gradna ir naudodamas isz atsitolinimo Skirgailos, iszwažiawusio i Połocka, Wytautas ryžosi krutėti. Linksmingas gandas iszsiplatino po wisus žiamaczius, Lietuwoje ir pacziame Wilniuje, kur jis turėjo daug szalininku. Negalėdamas greitai surinkti stipria kariu mene, jisai ant paweizdos sawo tėwo nnsiuntė i Wilniu daugybe wežimu su wisokėis jawais, kuriuose buwo paslėpti kareiwai: Bet jo gudrumas tapė iszduotas ir jis turėjo bėgti wėl i Gradna. Isz czia jis nukako pas sawo gimines, kuningaiksčius Mazowijos; bet Jagėla jau žinojo wiska ir geidawo Wytauto iszdawimo. Už ko buwo nusitwertė? — Paskutinė prieglauda, paskutinis tarpas — buwo wokieczi. Jis ir wėl puolėsi prie ju; wargai wėl priwertė ji duoti kryžokam sunkei iszpildomus pažadus. — Susirinko po ženklais Wytauto i 40.000 kareiwu. Jis atkakias i žiamaczius paėmė Meiszogala, Kernawa ir prisiartino prie Gradno. Daugumas kryžoku, iszplėszia žiamaczius, sugryžo i Prusus. Ant balso žiamacziu: „jau mēs krikszczionys!“, wokieczi atsakydawo: „Mēs jus kriksztysime kardais!“

Wytautas pasiliko Lietuwoje su ne per didelė buriu, bet wienok užėmė Gradna. Sztai atėjo Jagėla su didžiu waisku ir wėl atėmė mēsta ir pili. Wytautas nenuludo. Kryžokai geidė nauju apėru ir jisai iszrinko isz didžiunu žiamacziu Meizabuda, Dirketeli, Rukunda, Jausza, Dauksza, Rageli, Skucziu su kitais ir nusiunte juos pas kryžokus dėl nauju derėjimu. Buwo padarytas kitas suderėjimas, žinoma, nau dingas dėl kryžoku. Surengtas naujas waiskas 1390 m. Spulu mėnesyje Wytautas su kryžokais pasirodė pas Wilniu ir apsiuntė ji isz wisu pusiu. Apstus skaitlus bėgnu isz Wilniaus kas dien daugino Wytauto stiprybe. Szesztaja diena suwienytieji kareiwai užėmė žiamaja pili. Gaisras ir liepsnos widuryje bausis pjowynys padarė baiminga isznaikinima. Raszo, kad tuomet prazuwo apie 14 tukstancziu žmoniu. Isz Skirgailos szalies prazuwo kuningaiksztis Kirigaila, isz szalies gi Wytauto — Tautwilas ir wienas isz kryžoku wadowu, growas Algardas Gogenszteinas. Apgulo paskui augsztaja pili. Czionai wadziojo lenkas Moskožewskis ir tokia itaisė joje apgintuwe, kad prieszininkai nei jokiu budu ja negalėjo ininti. Apgulimas prasiwilko iki pradžios lapkriczio. Wytautas atsitraukė. Moskožewskiu ant paszalpos pribuwo karalus Jagėla. Nuludias Wytautas wėl buwo priwerstas sugryžti pas kryžokus. Metuose 1391 i Bartenszteina, wokieczi mēsta, kur Wytautas gyweno su sawo szejmyna, atkelawo no Maksuos kuningaiksčio Bazylaus pargabenti jaunaja nuotaka Anastase Zopija, Wytauto dukteri. Ji iszkelawo jurėmis isz Danskos, perPleskowa i Naumėsti, kur 21 d. sawsio buwo swincajowimas. Ar tai nedywinai, kad Didysis Maksuos kuningaiksztis siunczia jieszkoti pacziuos pas žmogū iszwaryta isz tėwynės, gywenanti neisztikima malone kryžoku! Argi nerodo toks atsitikimas, kaip didėi garbino Wytauta kaimynai ir twirtai tikėjo, kad jo isztrėmimas isz tėwynės nebus ilgas ir kad giminyste su tokiu kuningaiksčiu, iszsigarsinusi sawo iszminczia ir narsybe gal buti kiekwiename atsitikime naudinga dėl wieszpatystės?

Tuose pacziuose metuose Wytautas su kryžokais ir su atsidawuseis jam žiamaczeis ir lietuwininkais wėl pradėjo karo darba. Paėmė Wilkiszkę, Merecziaus, Gradno, Lydos gintuwes; prisiartino prie Wilniaus, bet nuoprosnai. Jagėla nualsintas szitais namineis karais welyjosi susitaukinti su Wytautu. Jis nusiuntė pas ji pasiuntiniu — Enriki, sunu Zėmowyto, Plocko kuningaiksčio, dėl suderėjimo. Wytautui taip pat jau senėi ikyrėjo jo isztrėmimas ir neapkenziamoji sandora su kryžokais. Suderėjimai tapė padaryti: Wytautas laimingai pabėgo no kryžoku, atkako i Lyda, kur jo Jagėla su Jedwyga laukė, paskui wisi nukelawo i Wilniu, ir czia Wytautas su iszkilme tapė pakėltas ant sosto Lietuwos Didžiojo kuningaiksčio. Skirgaila gawo i dauni Kyjowa.

Tolpus bus.

GRĘŽIMAS ŽIAMĖS DĖL ISZMĖRAWIMO TEMPERATUROS WIDURYJE ŽIAMĖS. Netoli no Szladebach, tarp mēstu Merseburg ir Koczawos Vokietijoje, kasztu wyresnybės sausyje buwo darytas geologiskai moksliskas tyrimas apie sziluma widuryje žiamės. Diemantinis grąžtas su wandens skalawimu in lindo gilyn ant 1392 mētru; tai yra didžiausia giluma, kokia kuomet pasiekta. Dėl mērawimo szilumos pasinaudojo wir suže atwiro, gywuoju sidabru pripildyto stiklinio wamzdžio kuris buwo uždarytas i naugine dūda, kabancze prie ranke nos grąžto, taip kad ji buwo apsaugota no wandens, bet ne no iweikimo oro. Prie didesnios temperaturos gywsidabris bėga per wirszu isz wamzdžio. Jieszkoma temperatura randasi, ikaitinant wamzdi su pasilikusiu gywsidabriu wandeninėje maudynėje, kurios sziluma gali buti staczei mēruojama, iki gywsidabris wėl pasiekia krasztus wamzdžio. Tokiu budu atrasta, kad gilumoje 1392 mētru žiamė turėjo 49 laipsnius karszczio pagal Celziju. Pagal tai, jeigu wisada widutiniskai temperatura augtu einant gilyn, gautumėme prie 3000 mētru gilumos sziluma, prie kurios wanduo ima wirti, ir insikasia 75 kilometrus arba 10 mylu rastumėme to kia sziluma, kuri ir platyna praskiedžia. Kadangi žiamės skersakisztė arba dijametras isznesza 858 myles, tai pagal tai storumas žiaminės plutos pritinka prie žiaminės skersakisztės kaip 1 prie 85.

AUROPA.

Anglija. Londonas 18 l. Indijoje wis ir wis rengiasi ant wajnos. Generolas Volseley, kurs nesenej sugryžo isz Egipto, buk pasilikias i wieta Stewarto wyriausiu wadowu wajsko.

Minystras Salisbury czia padarė nauja sandora su Kynžiamiu rejkatuose prekybos, tajp kad opium pirkti Anglija galės wisame Kynžiamyje.

Yra mislyjama kad 20.000 darbininku prie medžwilniu arba bowelnos werptuwiu Oldhamo mēste pametė darba už numažinima algos ant 10 procentu.

Italija. Kunas kardinoło Mezzofanti, sznekėjusio 135 kałbas ir 57 tarmes, nesėnei tapė iszimas isz kapo prie bažnyczios szw. Onufro Ryne ir bus inguldytas i nauja labaj gražu kapa. Jis mirė 1847 m. pergywenias 74 metus; kunas jo nebuwo balzamuotas, o bet tajp ilgaj iszsilajkė nesupuwias iki sziam lajkuj.

Prancuzija. Paryžius 18 d. Prie intakos upės Skorf i Biskajos marės alkune nesenej pasikėlė i ora orinėje lajwėlėje kelautojas Eloy. Eajwelė wėjo tapė nuneszta marės link, ir kad dabar nėko n'yra apie kelautoja oru girdėti, mislyjama, kad jis nuskendo.

Spanija. Madritas 18 l. Vakar czia apgarsinta 1329 naujus susirgimus kolėros liga, o mirusiuju skaitlus ta dien iszneszė 624.

Maskolija. Nesenej Petropilėje numirė baronas Sztyglic palikins pingu i 150 milijonu rublu. Jis nepaliko nej wajku nej artimu giminajeziu. 8 milijonaj ir 100 tukstancziu rublu pagal jo mirtini użrasza ejna ant pastatymo tokiu Muzeum, koki randame Austrijoje Viennos mēste; už tuos piningus žine kad bus galima toki muzeum parengti. O kada mes lietuwininkaj taj turesime?...

Isz Afganistanistano parejna žine, kad Maskolija sutraukia wajska netoli no Zulfikaro raguwas noredama inimti Herato miesta. Maskolija neturedama pingu nori wėl nauja ikoła imti.

Wokietija. Mieste Koeln buwo pradeta Katedra statyti 1248 m., o szimet ji bus jau wisaj użbajgta. Liko dar tik asla isztajsyti i nekurias duris instatyti. Zinoma, kad nekurie dajgtaj po 637 metu jau rejkatuoja ir pertajsu. Garbe użbajgimo statyti ta bažnyczia prigules Voigteluj.

Daktaras Lorenz sawo keloneje i Aprika matydamas kajp naujokaj ir kelejwej paojingaj serga karsztine Malaria tyrinejo priežasti tos ligos; ir jis rado, kad kałtas yra skeltinis grybelis neturintis nej jokio darinio. Gydo geriausej duja wardu ozon.

Padedu kiek koki žiamė turi skolu podraug su skajtlum gywentouju. Anglija skeli \$ 3.764.494.971 turedama gywentouju 253.531.755. Maskolija turi skolu \$ 3.354.612.098, o gywentouju 100.372.560. Szpanija skeli 2.504.748.570, o gywentouju apie 16 milijonu. Prancuzijos skolos \$ 4.750.337.109, o gywentouju 46.922.048. Italija skeli \$ 2.042.000.000 prie 26 milijonu gywentouju. Suwienuotos Valstijos skolingos \$ 1.884.171.728 prie 50.155.783- Wokietijos skolu \$ 89.281.870 prie 45.234.061 gywentouju. Turkijos skolos \$ 532.186.170 Brazilija skeli \$ 411.375.000. Austrija ir Vingrija skolingos \$ 1.687.6000.000 o gywentouju 37.741.434. O Kynžiamis turi turiskolos \$ 434.600.000 prie bewejk tiek pat gywentouju.

A. J. Sakašas.

M. Twaraukuj ir ilgėzuwiamspasalunams welyju, kad isidetu isawo gałwas ta Petro Armino paraszyta pasakute:

KELEJWEJ IR SZUNYS.

Per kaima sutemus kelejwej du ejo
Ir meilei tarp sawias patyka kalbejo,
Tik sztai isz po wartu sułojo szunytis,
Pamate kelejwius ir eme juos wytis. —
Ir antras ir treczias iszbeigo ant kelo;
Ir taip susirinkia lojo ant žmogelu. —
Jau akmeniu mesti keleiwis wiens taikė,
Bet antras jo sebras jam ranka sułaike:
„Ak, broli, palaukie, ar gali tiketi,
„Kad akmeniu szuni priwersi tyleti!
„Kelaukime g udu, nusibos jiems loti,
„Matys, jog nebijom, ir tures nustoti!“
Teisybe pasake. Vos warsnas nuejo,
Jau szunys mažuma nutilti pradėjo;
Kad prietelej wersta koki nukelawo,
Jau szunys gulejo wisi namuos sawo.

Zmogeli! jei tawo yr' sandine gryna,
Nepaisyk, kad szłowe tau pleszo kaimynai,
Teisingu kėlu eik — žinokie, jog paikas,
Nors loja — nustoja, kaip pereina laikas.

Redytojas L. Balso.

APGARSINIMAJ.

LIETUWININKAJ PAS LIETUWININKAI!

Rasite szalto ir gero akus skanaus wyno ir likieriu mano salu-
ne; turiu ir biljarda. Jonas Butkauckas
262 East Broadway. Naujas Jorkas.

PIJUSZAS PESIACKAS

likras agentas Singers Co siuwimo maszinu.
Lietuwininkaj noredami gauti maszinas tajp kriaucisz-
kas kajp ir del namu darbo, praszau, atsiszaukkite ing ma-
nia, o wisados pigiau gausite. Gywenu: 68 Forsyth str. N. Y.

Spaustuwe „Lietuwiszkojo Balso“ kajp žinome, brolej, priguli prie wisu lietuwininku, kurie prie to Balso artinasi. Lietuwiszkojo Balso draugyste lajkys sawo susirinkimus Naujame Jorke ir [kituose miestuose jo filijos] tajp tankej, kajp iszpuls pagal rejkala, iki statutos draugystes nebus sutajsytos. Rokunda isz daugumo inejusiu piningu, pasidariusiuju kasztu ir isz daugumo pribuwusiu sanariu bus iszduodama kožnus tris menesius ar atskyruose lajszkuose ar tam paczia me lajkrsztyje. Pirma syki Lietuwa pamato lajkraszti użdeta per wisu myletoju Lietuwos istanga. Tegul gi tas Lietuwos myletoju pulkelis kaskarts auga ir didinasi. Komitetas Lietuwiszkojo Balso:

Jonas Szlupas, sekr. koresp., 43 Spring st., New York.
Kazys Anckajtis, sekr. finansu, 199 Hester st. N. Y.
Pranas Baczinskas, kassieris, 322 Henry st. New York.
Prižiuretojejs yra: J. Juszkewyczius, S. Idika, A. Awizienis, J. Bindokas, J. Wajsznys, M. Maczys.

Redysteje Liet. Balso yra galima pirkti tas kningas:

- AUSZROS KALENDORIUS ANT 1885 METU --- 35.
- TEWYNAJNUI GIESME WYTURIO --- 15 c.
- AUSZRA ANT WISU METU --- \$ 2.00
- AUSZROS KALENDORIUS ANT 1884 M. --- 25 c.
- OSZKABALU DAJNOS --- 25 c.
- LIETUWISZKAS SZIUPINYS 15 c.
- DRAZDAUSKO SWIETISZKOS IR SZWENTOS GIESMES --- 15 c
- MIGLOWAROS DAJNOS --- 25 c.
- KNINGOS TEJSYBIU --- 25 c.
- NERIO PAMOKSLAJ APIE GASPADORYBTE --- 25 c.

Visus brolus lietuwininkus, pasirupinanczius apie spszvietimo rejkałtus, praszome susirinkti subatoj d. 25 lepo 2oj ułyczioj No 193 N. Jorke ant puses 8 adynos wakare. Pasiduos ant użwirtinimo statutos „Lietuwiszkojo Balso draugystes. Praszome nesiwelinti!

Komitetas Liet. Balso.